

Stigar, vägar och broar i Röstångabygden

Den äldsta tryckta kartan över Skåne, som jag känner till, är den som trycktes hos Janssonius i Amsterdam år 1646. Den finns återgiven i halv längdskala av Herman Richter 1927 liksom förarbetena till denna karta finns beskrivna av samme författare tre år senare

ruttnade naturligtvis träet i broarna mycket snabbt. Dock användes konstruktionen länge och Nils-Erik Pettersson berättar att en av de torpare som bodde nordväst om Gällabjer, han hette Edlor Hultberg, skötte just den kavelbron under mitten av 1900-talet. Mannen

Skånekarta, tryckt i Amsterdam 1646 av Janssonius

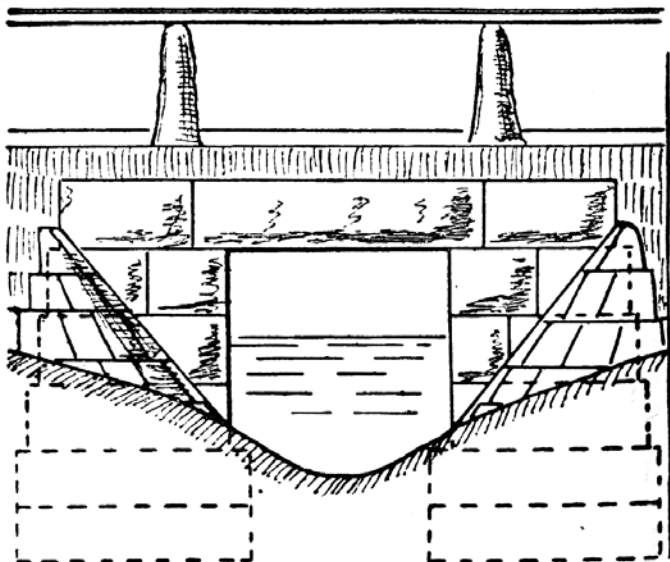
båda i Svensk geografisk årsbok. Det finns ett utsnitt från den kartan nedan. I Richters text står att läsa "men broarna över vattendragen äro på flera ställen markerade med tvenne tvärstreck och kavelbroar, d.v.s. konstgjorda vägar i sumpiga trakter med underlag av ris varpå stockar och trädstammar lades äro dock utsatta samt norr om Röstånga mellan ett par biflöden till Rönneå".

Namnet kavelbro har brotypen fått av att riset i botten av broarna bands ihop av vidjor till rullar, kavlar. Ordet kavel är det samma som i exempelvis brödkavel. Ofta var det fjolårs-skott av hassel, sälj och andra snabbväxande trädslag som ingick i buntarna, kavlar, som lades i botten av broarna. Det verkar som om denna byggnadskonstruktion fungerade bra ända till dess att utdikningarna började under 1700-talet. Efter utdikningarna

måste ha skött bron alldeles utmärkt för det fanns rester av den runt år 1980.

I vårt område med Röstång, Ask, Billinge, Swallow, Ryseberg, Fariltofta finns snyggt och prydligt Forestebro och broar vid Hersted Klöster och någon Spang utmärkta. Dock är denna karta ingen vägkarta. Det är en karta som anger "antikviteter", fornlämningar som kyrkor, slott, och andra märkvärdigheter samt broar som de vid Lachelingis och strax norr om St Opagr. Den senare orten är vändpunkt när vi åkte för att se på utgrävningsområdet vid Stora Uppåkra och på hemresan se på utställningen i Lunds historiska museum den 29 maj. Nu hamnade jag visst utanför ämnet för denna berättelse.

Det finns dessutom mycket att beskriva redan runt Kolemapparkeringen vid naturreser-

Konstruktionsskiss till stenbro med hällar från Nordisk Familjebok, artikeln broar.

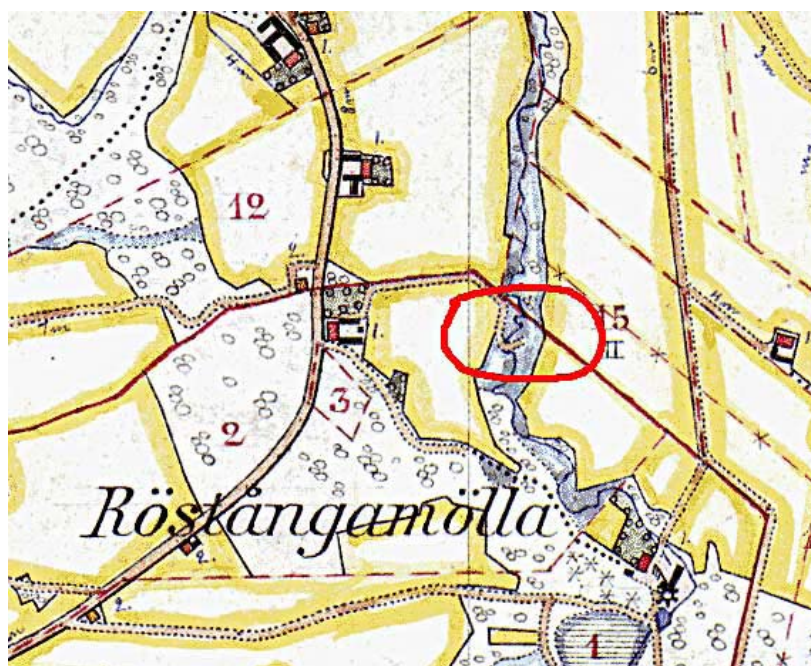
vatet på Gällabjer. Om man istället för att gå rakt norr ut mot Edlor Hultbergs torp viker av redan strax efter parkeringen rakt mot öster kommer man, mitt i Petterssons hästahage med alla nattviolerna, upp på en stensatt del av vägen mot Anderstorp. Denna stensättning lät Nils-Eriks morfar bygga före 1920-talet. Stensättningen är praktfull omkring 800 meter lång och i surdragets djupaste del har tidigare funnits den typ av balkbro som får anses vara den äldsta av alla stenbroar. Konstruktionen innebar att man ställde stenar på högkant så att vattnet kunde flyta i surdragets riktning. Ovanpå dessa högställda stenar lades stenhällar, balkar, för att ytterligare förenkla överfarten,

Tyvärr har bron, efter att Naturvårdverket tagit över, raserats av allt för stora traktorer. Efter bron har man ytterligare en kilometer fram till korsningen på vägen mellan Anderstorp över Långaröd till Röstånga. Fortsättningen av vägen norrut ser man fortfarande med praktfulla stenvägar på bergssidan och med en mycket fast vägbana under fötterna. Vägen är säkerligen mycket gammal. Det var också denna väg, över Långaröd, som Erling Liljeborg cyklade på när han började skolan 1946. Den nuvarande vägen är bara ungefär 50 år gammal och har en mera östlig dragning.

Röstångaområdet har eller har haft fler balkbroar. En av des-

sa var den som gick över bäcken strax ovanför Härnsnäsparkeringen vid Nationalparksgränsen. Tyvärr ersattes denna balkbro av en cementkulvert efter att naturvårdsverket tagit över området i samband med att staten tog över området, som senare blev Söderåsens nationalpark. Så har inte skett med den yngsta av de balkbroar som funnits i området, den över Bäljane å mellan Röstånga mölla och tätorten. Detta är en bro av typen "Stenbro med hällar" enligt Nordisk Familjeboks Ugglesupplaga, den som trycktes mellan 1904 och 1926. Det känns ganska trist att av balkbroarna är endast den yngsta typen kvar, den i vilken hällarna, balkarna, är huggna. Däremot är bilden i Ugglesupplagan väldigt trevlig.

Bron mellan Röstånga mölla och Röstånga ligger idag på familjen Perssons ägor och får betecknas som en riktigt vacker, harmonisk och hög bro, säkerligen över 4 meter från vattenytan. Den har kraftiga strävor på uppströmsidan och där är den också putsad med betong. Bron byggdes, om man får tro årtal ovanför balken, år 1919. Den finns inte markerad på de kartor jag sett utom med tre stycken prickar på den topografiska som rekognoserades år 1962 och inte heller på den ekonomiska kartan som är tio år yngre finns den upptagen. Idag är anslutningarna till bron ganska rudimentära. Man kan verkligen undra över vilken sammanhang bron var tänkt att fungera i?

Redaktionen har dock funnit en väg som leder till bron plats. På den Häradsökonomiska kartan från 1910 (utgiven av Hushållningssällskapet) syns vägen, men bron är daterad 1919.

Referenser: Mina kunskaper har varit Nils-Erik Pettersson, Sture Nilsson, Erling Liljenberg, Sten Nilsson och Erik Lilius. Ett stort tack till alla.

Herman Richter: Den äldsta tryckta Skånekartan. I Svensk Geografisk Årsbok 1927.

Herman Richter: Cartographia Scanensis. De äldsta förarbetena till en kartläggning av de skånska provinserna 1589.

Nordisk Familjebok. 1904 – 1926.

Sven Ockborn

Upströms ifrån är bron mycket imponerande

Bronfärdigställdes år 1919

Broblockarna är imponerande 2 m gånger 40 cm

Avslutningen på brons sydöstra hörn är mycket vackert huggen

Huggen sten även i sidorna

Vy över familjen Perssons kohage från det västra brofästet